

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi
Cilt 1, Sayı 1, 33 - 46
The Journal of Limitless Education and Research
Volume 1, Issue 1, 33 - 46

Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Durumu

Yrd. Doç. Dr. Serpil ÖZDEMİR

Bartın Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

serpilozdemir34@gmail.com

Özet:

Gelişen teknolojiye rağmen ders kitapları en çok kullanılan araç gereçlerdir. Hedef kitleye uygun metinler öğretmenlerin işini kolaylaştıracağı gibi öğrencinin okuma zevk ve alışkanlığı kazanmasında önemlidir. Hedef kitleye uygun metin seçme yollarından biri okunabilirlik düzeyini belirlemektir. Bu araştırmada Orta Okul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı'ndaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirliğini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. 14 öyküleyici 12 bilgilendirici metin incelenmiştir. Araştırma sonucunda bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha uzun sözcük ve cümlelerden oluştuğu ve okunabilirlik düzeyinin daha zor olduğu, metinlerin kolaydan zora sıralanmadığı ve metin türleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Okunabilirlik, Öyküleyici metin, Bilgilendirici metin, 5. Sınıf Türkçe ders kitabı.

Readability Status of Narrative and Informative Texts in Fifth Grade Turkish Textbook

Abstract:

Despite the technological advances, textbooks are the most used tools. Texts suitable for the target group are important for the student to gain the pleasure and habit of reading, and makes the teachers' job easier as well. The aim of this study is to determine the readability of narrative and informative text located in the 5th-grade Turkish textbook. Screening method was used in the study. 14 narrative texts and 12 informative texts were studied. As a result of the research, it was seen that informative texts were composed of longer words and phrases than narrative texts and the level of readability were more difficult, the texts were not arranged from easy to difficult, and the differences between text types were found to be significant.

Key words: Readability, Narrative text, Informative text, 5th grade Turkish textbook

1. Giriş

Okuma; basılı ve yazılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılanma, bunları anlamlandırıp kavrama ve yorumlama (Temizkan, 2009, 1) sürecidir. Okuma bireyin duyuşsal ve bilişsel yönden gelişimini ve toplumsal süreçlere katılımını sağlamada önemli bir beceridir. Türkçe derslerinde yapılan okuma çalışmaları; sesletimden başlayarak okuduğunu anlama, metinle iletişime geçme ve nihai olarak okumayı alışkanlık haline getirebilmeye yöneliktir. Bu durum Türkçe Öğretim Programı'nda "(...) öğrencilerin yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip dönemin zihniyetini, kültürel, ekonomik, sanatsal, siyasi, ahlaki vb. değerleri nasıl yansıttığının farkında olarak okumayı bir alışkanlık hâline getirmeleri amaçlanmıştır." (MEB, 2015, 6) şeklinde ifade edilmektedir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için okuma metinlerinde bulunması gereken özelliklerden biri metinlerin öğrencilerin sınıf düzeylerine ve yaş seviyelerine uygun olmasıdır (MEB, 2015, 8).

"Metnin güç olması çocuğun okuma yeteneğini zorlamaktadır. Kolay olması da ilgiyi çekmemektedir. Bu nedenle çocuklara zorluk derecelerine göre okuma metni seçilmelidir." (Güneş, 2000, 235). Bu noktada, bir metnin hedef kitleye uygun olup olmadığını belirlemede objektif bir ölçüt belirleme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmalarda uzman görüşü alma, çıkartmalı okunabilirlik testi (cloze test) ve okunabilirlik formülleri kullanılmaktadır. Uzman görüşü uygulaması zaman alıcı olduğundan ve öznel kanılara dayandığından pek tercih edilmez (Karatay, Bolat ve Güngör, 2013). Çıkartmalı okunabilirlik testi ders kitapları hazırlandıktan sonra öğrenciye uygulanabilir. Okunabilirlik formülleri ise ders kitaplarına uygun metin seçme, bireye veya gruba uygun kitap belirleme amacıyla kullanılmaya uygundur (Temur, 2003).

Okunabilirlik, metinlerin okuyan tarafından kolay ya da güç anlaşılır olmasıdır (Ateşman, 1997). Okunabilirlik çalışmalarının amacı metinde anlaşılabilir bir dil kullanmayı sağlamaktır (Chall, 1988). Metnin dilinin anlaşılabilir olması metni okumaya devam etmeyi sağlamada ve metinle okur arasında ilişki kurmada bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir. "Kullanılan cümlelerin kısa, basit ve kurallı olması okunabilirliği artırmaktadır." (Richaudeau, 1979'dan aktaran Güneş, 2003, 142).

Okunabilirliği ölçme çalışmalarında geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış 200'den fazla formül kullanılmaktadır (Klare, 1984). Okunabilirlik formüllerinde ortalama kelime uzunluğu, kelime sıklığı, çok heceli kelime sayısı, ortalama cümle uzunluğu, çok anlamlı kelime sayısı,

ortalama hece sayısı değişkenleri (Al-Ajlan, Hend ve AbdulMalik, 2008) dikkate alınmaktadır. Metinle ilgili sayısal verilerin metnin anlaşılabilir olmasını garantileyeceği söylenemez. Anlaşılabilirlik, metne ait niceliksel özelliklerin yanı sıra metinde hangi konudan söz edildiğine, düşüncenin hangi sırayla ve nasıl aktarıldığına ve okuyanın o konuda bilgisinin olup olmadığına göre değişmektedir (Ateşman, 1997). Metnin konusu, düzenlenişi ve okuyucunun ön bilgisinden başka okuyucunun tutumu, motivasyonu gibi duyuşsal değişkenler de metni anlaşılır kılmakta önemlidir. Okunabilirlik formüllerine ilişkin eleştiriler; bu formüllerin metnin kavramsal zorluğuna, cümlelerin anlamlı olup olmadığına, okuyucular arasındaki bireysel farkları dikkate almadığına, hatta farklı formüllerin aynı metin için farklı sonuçlar verebildiğine dikkati çekmektedir (Anagnostou ve Weir, 2006). Bu eleştirilere rağmen okunabilirlik formüllerinin metnin zorluğunu belirlemede objektif ve kullanışlı olduğunu gösteren araştırmalar da vardır. Ateşman (1997), metnin zorluğuna ilişkin öznel değerlendirmelerle okunabilirlik puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu; Durukan (2014), uzun kelime ve cümlelerin öğrencilerin okuma hızlarını ve okuduğunu anlama düzeylerini olumsuz etkilediğini; Jongsma (1971), cümleler uzadıkça, metnin anlaşılmasının zorlaştığını; Solmaz (2009), ortalama sözcük uzunluğu ve ortalama tümce uzunluğu ile okuma anlama puanı (araştırmada okunabilirlik puanı olarak kullanılmıştır) arasında düşük düzeyde negatif ilişkiler bulunduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuçlar okunabilirlik ile anlama arasında bir ilişkiden söz edilebileceğini göstermesi açısından önemlidir. “Okunabilirlik değerleri, metinlerin üslubu hakkında bilgi vermektedir. Dolayısıyla bir metnin okunabilir olduğunu söylemek veya o metnin hangi sınıfa hitap ettiğini adreslemek metinlerin anlaşılabilirliği hakkında az da olsa bilgi verebilmektedir.” (Bezirci ve Yılmaz, 2010, 60). Bir metnin okuyucu tarafından kolay algılanması metni anlamaya yönelik sürecin ilk basmağı olarak düşünülebilir. Metnin nitel özellikleri ve okuyucunun özellikleri anlama sürecinin tamamlayıcıları olacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı MEB tarafından 2016 yılında okutulmaya başlanan Orta Okul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı’ndaki (Tetik, Zorlu, Türker ve Polat 2016), öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirliğini belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

“Okuma; dil ve zihinsel becerileri geliştirme, düşünceyi zenginleştirme ve geleceği yapılandırma çalışmalarının başında gelmektedir.” (Güneş, 2012, 2). Okuma çalışmalarının

zevki ve yararlı hale gelebilmesi öğrencinin seviyesine uygun metinlerle mümkündür. “Okunabilirliğin belirlenmesi ile öğrencilerin düzeylerine uygun metinler seçmek ve öğrenme düzeylerini en üst seviyeye çıkarılabilmek mümkündür.” (Bağcı ve Ünal, 2013, 13). Ders kitapları öğretimde en çok kullanılan ders araç gereci olma özelliğini gelişen teknolojiye rağmen korumaktadır. Hedef kitleye uygun metinlerin ders kitaplarında yer alması Türkçe öğretiminin amaçlarını gerçekleştirmek için öğretmenlerin işini kolaylaştıracağı gibi öğrencinin okuma zevk ve alışkanlığı kazanmasında önemli bir görev üstlenecektir. Bu bağlamda araştırmanın, ders kitaplarını hazırlayanlara ve Türkçe öğretmenlerine ders kitaplarının okunabilirliği noktasında katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesi “Beşinci sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirlik durumu nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırma aşağıdaki alt problemlerle ele alınmıştır:

1. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin; ortalama sözcük uzunlukları, ortalama cümle uzunlukları, okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
2. Metinler kolaydan zora doğru düzenlenmiş midir?
3. Bilgilendirici ve öyküleyici metin türlerinin ortalama sözcük uzunlukları, cümle uzunlukları ve okunabilirlik puanları nasıldır?
4. Bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin ortalama sözcük uzunlukları, cümle uzunlukları ve okunabilirlik puanları anlamlı farklar göstermekte midir?

2. Yöntem

Araştırmada okunabilirlikle ilgili bir durum saptaması yapmak amaçlandığı için tekil tarama yöntemi kullanılmıştır. Tekil tarama yöntemi değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma modelidir (Karasar, 2009, 79).

2.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini MEB tarafından 2016 yılında okutulmaya başlanan Orta Okul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı'ndaki (Tetik, Zorlu, Türker ve Polat 2016) öyküleyici ve bilgilendirici metinler oluşturmaktadır. Bu kitaptaki şiirler ve tiyatro metinleri araştırmanın kapsamı dışındadır. Kitapta 14 öyküleyici metin, 12 bilgilendirici metin bulunmaktadır. Metinler arasından örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Toplam 26 metin araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

2.2. Veri Analizi

Araştırmada Flesch tarafından geliştirilen ve Ateşman (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan formül kullanılarak metinlerin okunabilirlik puanları belirlenmiştir.

İngilizce metinlerde ortalama sözcük uzunluğu yaklaşık 1,4 hece, ortalama cümle uzunluğu ise 14-15 sözcüktür. Türkçede ise sözcük ve cümle uzunlukları dillerin yapısal farklılıkları nedeniyle değişiklik göstermektedir. Türkçe ortalama sözcük uzunluğu 2,6 hece ve ortalama tümce uzunluğu 9-10 sözcüktür (Ateşman, 1997). Bu farkı dikkate alarak Flesch formülünü Türkçeye uyarlayan Ateşman'a göre okunabilirlik sayısını (OS) belirlemek için kullanılan formül şöyledir:

$$O.S: 198,825 - 40,175x_1 - 2,610x_2$$

x_1 = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

x_2 = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Buna göre metinlerin hece sayısına dayalı olarak sözcük uzunlukları (x_1) ve sözcük sayısına dayalı olarak cümle uzunlukları (x_2) belirlenmiş ve yukarıdaki formüle göre okunabilirlik sayısı bulunmuştur. Metinlerin okunabilirlik sayısının hangi düzeye karşılık geldiğini belirlemede Ateşman (1997) tarafından belirlenen aşağıdaki ölçütler kullanılmıştır.

Tablo 1

Okunabilirlik Sayısına Göre Metnin Okunabilirlik Düzeyi

Okunabilirlik Düzeyi	Okunabilirlik Sayısı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

Elde edilen sayısal verilerden hareketle öyküleyici ve bilgilendirici metin türleri arasında fark bulmaya yönelik alt problemler için t testi yapılmıştır.

3. Bulgular

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin; ortalama sözcük ve cümle uzunlukları, okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeylerine göre ne durumda olduğuna ilişkin bulgular Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Ortalama Sözcük Uzunlukları (OS), Ortalama Cümle Uzunlukları (OCU), Okunabilirlik Puanları (OP) ve Okunabilirlik Düzeyleri

	Kitaptaki sırası	OSU	OCU	OP	OB Düzeyi	
Öyküleyici Metinler	1	Padişahın Kulakçibaşısı	2,58	7,69	75,10	Kolay
	2	Ödevsiz Gezegen	2,55	7,14	77,74	Kolay
	3	Dük Oldu Hödük	2,60	5,55	79,88	Kolay
	6	İstiklâl Marşı	2,60	11,11	65,37	Orta
	7	Tren Rayları	2,92	7,14	62,88	Orta
	9	Ben Bir Küçük Kilimim	2,51	9,09	74,26	Kolay
	11	Atasözü Sevgisi	2,56	5,55	81,49	Kolay
	12	Yelkovan Kuşlarının Efsanesi	2,58	10,7	67,25	Orta
	15	Sabır Sularında	2,62	7,14	74,93	Kolay
	18	Osman Cemal Bey'in Nar Hakkı	2,56	4,66	83,82	Kolay
	19	Sahibini Arayan Keman	2,46	9,28	76,18	Kolay
	22	Babaannemin Soğanları	2,61	7,84	73,51	Kolay
	24	Balık Adamlar	2,44	5	87,75	Kolay
	26	Parbat Dağının Esrarı	3,01	6,86	60	Orta
Bilgilendirici Metinler	4	Tüketicinin Bilinç Gücü	2,83	9,09	61,40	Orta
	5	Atatürk'ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı	2,56	20	43,77	Zor
	8	Komşuluk	2,92	6,25	68,82	Orta
	10	Nasreddin Hoca	2,76	15,82	46,29	Zor
	13	Perseid Göktaşı Yağmuru	2,68	10	65,06	Orta
	14	Bu Robotların Esin Kaynağı Hayvanlar	3,13	11,56	42,91	Zor
	16	İstanbul'un Fethinden Viyana Kapılarına	2,68	14,14	54,25	Orta
	17	Sanatın En Kırılgan Hali: Yumurta Oyma Sanatı	2,65	10,7	64,43	Orta
	20	Sinema Düşlerimizi Gerçekleştiriyor	2,72	8,50	67,36	Orta
	21	Oyun Tasarımı	2,96	10,66	52,08	Orta
	23	Patates	2,61	7,38	74,71	Kolay
25	Çöpler ve Geri Dönüşüm	2,73	7,14	70,51	Kolay	

Öyküleyici metinlerin ortalama sözcük uzunluğu 2,44 ile 3,01 arasında değişmektedir. Bilgilendirici metinlerin sözcük uzunluğu 2,56 ile 3,13 arasında değişmektedir. Bilgilendirici metinlerin sözcük uzunluklarının öyküleyici metinlerden fazla olduğu görülmektedir. Türkçenin ortalama sözcük uzunluğunun 2.60 olduğu (Ateşman, 1997; Bezirci ve Yılmaz, 2010) göz

önünde bulundurulduğunda öyküleyici metinlerden Parbat Dağının Esrarı ve Tren Rayları adlı öykülerin ortalamanın üzerinde sözcük uzunluğuna sahip olduğu görülmektedir. Bilgilendirici metinlerde ise sırasıyla Bu Robotların Esin Kaynağı Hayvanlar, Oyun Tasarımı, Komşuluk, Tüketicinin Bilinç Gücü, Nasreddin Hoca, Çöpler ve Geri Dönüşüm, Sinema Düşlerimizi Gerçekleştiriyor adlı metinler ortalamanın üzerinde sözcük uzunluğuna sahiptir.

Öyküleyici metinlerin ortalama cümle uzunluğu 4,66 ile 11,11 arasındadır, bilgilendirici metinlerin ortalama cümle uzunluğu ise 6,25 ile 15,82 arasındadır. Bilgilendirici metinlerin cümle uzunluklarının öyküleyici metinlerden fazla olduğu dikkati çekmektedir. Türkçe metinlerde ortalama cümle uzunluğunu belirleyen çalışmalara bakıldığında bu sayı; Ateşman (1997) tarafından 9-10 sözcük, Bezirci ve Yılmaz (2010) tarafından 10-11 sözcük olarak belirlenmiştir. Bu bilgi göz önüne alındığında öyküleyici metinlerde Osman Cemal Bey'in Nar Hakkı (4.66), Balık Adamlar (5), Dük Oldu Hödük (5.55) ve Atasözü Sevgisi (5.55) metinleri ortalama cümle uzunluğunun oldukça altındadır. Bilgilendirici metinlerde ise Komşuluk (6.25) metni ortalamanın oldukça altındadır. Atatürk'ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı (20), Nasreddin Hoca (15.82), İstanbul'un Fethinden Viyana Kapılarına (14.14) metinleri ise ortalamanın üzerinde uzun cümleleri olan metinlerdir.

Okunabilirlik puanları bakımından 14 öyküleyici metnin 10'u kolay, 4'ü orta güçlüktedir. 12 bilgilendirici metinden 2'si kolay, 7'si orta güçlükte ve 3'ü zordur. Öyküleyici metinlerin okunabilirlik puanı 60 ile 83,82 arasındadır. Okunabilirlik puanı azaldıkça metnin güçlük düzeyi artmaktadır. Parpat Dağının Esrarı adlı metin en düşük okunabilirlik puanına (60) sahip olan öyküdür ve orta güçlük düzeyindedir. Bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı 42.91 ile 74.71 arasındadır. Bu metinlerden okunabilirlik puanı en düşük olanlar sırasıyla "Bu Robotların Esin Kaynağı Hayvanlar (42.91), Atatürk'ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı (43.77) ve Nasreddin Hoca (46.29) adlı metinlerdir ve bu puanlar metinlerin zor seviyesinde olduklarını göstermektedir. Metin türlerinin okunabilirlik düzeyine göre dağılımı Tablo 3'te görülmektedir.

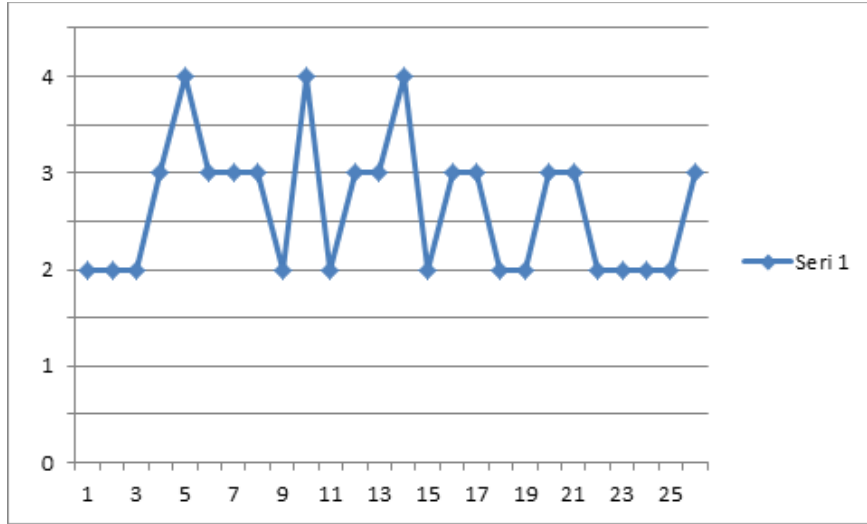
Tablo 3

Metin Türlerinin Okunabilirlik Düzeyine Göre Dağılımı

	Kolay		Orta		Zor	
	Metin Sayısı	Yüzde	Metin Sayısı	Yüzde	Metin Sayısı	Yüzde
Öyküleyici	10	71.4	4	28.6	0	0
Bilgilendirici	2	16.7	7	58.3	3	25
Tüm Metinler	12	46.2	11	42.3	3	11.5

Okunabilirlik puanları bakımından öyküleyici metinlerin % 71.4'ü kolay, % 28.6'sı orta düzeydedir. Bilgilendirici metinlerin % 16.7'si kolay, %58.3'ü orta, % 25'i zor düzeydedir. Okunabilirlik puanları bakımından tüm metinlerin % 46'sı kolay, %42.3'ü orta güçlükte ve % 11.5'i zor seviyededir.

Metinlerin kolaydan zora doğru sıralanıp sıralanmadığını belirlemeye yönelik ikinci alt problem için okunabilirlik düzeylerine baktığımızda metinlerin kitaptaki sıralanışına göre ilk beş metinden 3'ü kolay, 4. metin orta ve 5. metin zor seviyededir. Son beş metne baktığımızda 22., 23., 24. ve 25 metinler kolay, 26. metin orta seviyededir. Metinlerin ders kitabında kolaydan zora doğru sıralanmadığı söylenebilir. Bu durum çizgi grafik ile şekil 1'de daha net görülebilmektedir.

Şekil 1. Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin güçlük düzeyine göre sıralanışı

Şekil 1'de 1 çok kolay, 2 kolay, 3 orta güçlükte, 4 zor ve 5 çok zor düzeyini göstermektedir. İncelenen ders kitabında çok kolay ve çok zor metinler bulunmamaktadır. Kolay ve orta güçlükte metinler ağırlıklıdır. Ancak metinler kolaydan zora doğru sıralanmamaktadır.

Yukarıdaki bulgular bilgilendirici metinlerin sözcük uzunluklarının ve cümle uzunluklarının öyküleyici metinlerden daha fazla olduğunu, okunabilirlik puanları bakımından da daha zor olduklarını göstermektedir. Araştırmanın üçüncü alt problemi bu değişkenlerin metin türleri bakımından nasıl görüldüğünü belirlemeye yöneliktir. Öyküleyici ve bilgilendirici metin türlerinin ortalama sözcük uzunlukları, cümle uzunlukları ve okunabilirlik puanları Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3

Öyküleyici ve Bilgilendirici Metin Türlerinin Ortalama Sözcük Uzunlukları, Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Puanları

	Tür	N	\bar{X}
Sözcük uzunlukları	Öyküleyici	14	2,6143
	Bilgilendirici	12	2,7692
Cümle uzunlukları	Öyküleyici	14	7,3585
	Bilgilendirici	12	10,9367
Okunabilirlik Puanı	Öyküleyici	14	74,2971
	Bilgilendirici	12	59,2992

Tek tek metinlere göre değil de metinlerin ortalama puanları ile elde edilen tür puanlarına baktığımızda, Tablo 3'te görüldüğü gibi, bilgilendirici metinlerin sözcük ve cümle uzunlukları öyküleyici metinlerden daha fazladır. Bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı öyküleyici metinlerden daha azdır. Uygulanan formülde okunabilirlik puanı 1'e yaklaştıkça metin zor, 100'e yaklaştıkça çok kolay olduğu için bilgilendirici metin türünün okunabilirlik açısından öyküleyici metin türünden daha zor olduğu söylenebilir.

Öyküleyici ve bilgilendirici metinler arasında görülen farkın anlamlı olup olmadığını belirlemeye yönelik dördüncü alt problem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucu Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4

Öyküleyici ve Bilgilendirici metinlerin Ortalama Sözcük Uzunluklarının, Cümle Uzunluklarının ve Okunabilirlik Puanlarının Farkları

	Tür	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ort. Sözcük uzunlukları	Öyküleyici	14	9,57	134,00	29,00	.005
	Bilgilendirici	12	18,08	217,00		
Ort. Cümle uzunlukları	Öyküleyici	14	10,11	141,50	36,50	.014
	Bilgilendirici	12	17,46	209,50		
Okunabilirlik Puanı	Öyküleyici	14	17,86	250,00	23,00	.002
	Bilgilendirici	12	8,42	101,00		

Tablo 4'te görüldüğü gibi öyküleyici ve bilgilendirici metinler arasında görülen farklar bütün değişkenlere göre anlamlıdır.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada MEB 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerin sözcük ve cümle uzunluklarının öyküleyici metinlerden fazla olduğu ve farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Benzer sonuçlar diğer araştırmalarda da görülmektedir (Bağcı ve Ünal, 2013; Baş ve Yıldız,

2015; Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu 2007, Okur ve Arı, 2013). Türkçenin eklemeli bir dil olması sözcüklerin uzun olmasında etkili olmaktadır, ancak eklerin sürekli tekrar edilmesi ve beşinci sınıf düzeyindeki bir öğrencini ekleri kolayca kullanabildiği göz önüne alındığında sözcük uzunluğunun anlamayı etkilen bir faktör olduğunu söylemek güçtür. “Belleğin kaydetme, saklama ve anımsama süreçlerinde en uygun dil birimi cümledir.” (Güneş, 2003, 43). Bu nedenle uzun cümlelerin metni anlamayı güçleştirdiği söylenebilir.

Bilgilendirici metinlerde ortalamanın üzerinde uzun cümleler dikkati çekmektedir. Bilgilendirici metinler uzun açıklamalarla öyküleyici metinler günlük dilde kullanılan kısa cümle yapılarıyla oluşturulduğu için farklılık görülebilmektedir. Ayrıca çocuk edebiyatı ilkelerinin yazarlar tarafından benimsenmesinin ve yazarların öyküleyici metinleri çocuğa göre oluşturmalarının bu metinlerin daha kısa sözcük ve cümle yapısına sahip olmasında önemli olduğu söylenebilir. Bilgilendirici metinlerin de aynı hassasiyetle oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Bu araştırmada incelenen metinlerden en uzun cümle ortalaması Atatürk’ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı (20) adlı metindir. Bu metin, Atatürk’ün kütüphanecisi Nuri Ulusu’nun anılarının derlendiği “Atatürk’ün Yanı Başında Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Ulusu’nun Hatıraları” adlı kitaptan alınmıştır. Bu kitap doğrudan yetişkinlere seslenmektedir. Nasreddin Hoca (15.82) metni, Sancaktepe Belediyesinin hazırladığı Sancaktepe Çocuk adlı dergiden alınmıştır. İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına (14.14) metni gençlere yönelik hazırlanmış Osmanlı Tarihi kitabından alınmıştır. Çocuklara ve gençlere yönelik yayınlarda bile okunabilirlik bakımından zor metinlerin yer alması dikkat çekicidir. Bu durum bilgilendirici metinlerde okuyucu kitlesinin göz önüne alınmadığını göstermektedir.

Okunabilirlik puanı bakımından bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum bilgilendirici metinlerin daha zor olduğunu göstermektedir. Benzer sonuçlar alanyazında diğer araştırmalarda da görülmektedir (Bağcı ve Ünal, 2013; Okur ve Arı, 2013)

Metinlerin ağırlıklı olarak kolay ve orta güçlükte olduğu, az sayıda zor metnin bulunduğu belirlenmiştir. Zor metinler bilgilendirici metinlerde görülmektedir. Türkçe ders kitaplarında okunabilirlik araştırmalarında bilgilendirici metinlerde “zor”a, öyküleyici metinlerde “kolay”a doğru bir yığılma olduğu görülmektedir. Bu bulgu alanyazında daha önce yapılan araştırmalarla örtüşmektedir (Bağcı ve Ünal, 2013; Baş ve Yıldız, 2015; Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007; İskender, 2013; Kurtoğlu Zorlu, 2015; Okur ve Arı, 2013). Okunabilirlikle ilgili ve bilgilendirici içeriği olan diğer ders kitapları için yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar

görülmektedir. Fen bilgisi ders kitapları (Işıldak, 2001), sosyal bilgiler ders kitapları (Tural ve Işık, 2016) da orta ve zor düzeyde metinler içermektedir.

Türkçe derslerinde zor metinlerin öğretim aracı olarak kullanılması, okuduğunu anlamayı geliştirmek yerine, zorlaştıracağından öğrencilerin okuma isteği ve cesaretlerini kırabilir, bu da okuma alışkanlığı edinmelerini olumsuz etkiler (Karatay, Bolat ve Güngör, 2013, 618). Ders kitapları bir eğitim aracıdır. Bu nedenle öğrenci seviyesine uygun olması önemlidir. Okunabilirlik bakımından beşinci sınıfta kolay metinlerden başlayarak ilerleyen süreçte orta güçlükte metinlerle çalışmalar yapılabilir. Ancak zor metinlerin beşinci sınıf ders kitabında yer alması öğretim amaçlarını gerçekleştirmek için uygun değildir.

Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin kolaydan zora doğru sıralanmadığı görülmüştür. Bu bulgu daha önce yapılan çalışmalarla örtüşmektedir (Baş ve Yıldız, 2015; Bağcı ve Ünal, 2013; İskender, 2013; Kurtoğlu Zorlu, 2015).

Araştırma bulgularından hareketle geliştirilen öneriler şunlardır:

1. Bilgilendirici metinler hedef kitlenin özelliklerine göre düzenlenmelidir.
2. Ders kitaplarındaki metinler kolaydan zora doğru sıralanmalıdır.
3. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin anlaşılabilirlik ile ilişkisi deneysel çalışmalarla araştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Al-Ajlan A. A., Hend S. A., AbdulMalik S. A. (2008). Towards the Development of an Automatic Readability Measurements for Arabic Language. *Third International Conference on Digital Information Management*, 506–511.
- Anagnostou, N. K. ve Weir, G. R. S. (2006). From Corpus-based Collocation Frequencies to Readability Measure. *ICT in The Analysis, Teaching and Learning of Languages, Preprints of The ICTATLL Workshop*. Glasgow. pp. 33-46.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. *A.Ü. Tömer Dil Dergisi*, sayı:58, s.171-174.
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.
- Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2015) 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 52-61.
- Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12 (3), 49-62.

- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı Sınıf Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 206-219.
- Durukan, E. (2014). Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri ile Öğrencilerin Okuma Becerileri Arındaki İlişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 68-76.
- Güneş, F. (2003). Okuma-Yazma Öğretiminde Cümlelerin Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, XIII, 39-48.
- (2000). *Okuma Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ankara: Ocak yayınları.
- (2012). Okuma ve Zihni Yönetme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1-15.
- Işıldak, Ö. (2001). Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Öğrencilerin Eğitim Düzeyine ve Okuma Yaşına Uygunluğu. *Eğitim ve Bilim*, 26 (121), 32-36.
- İskender, E. (2013). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Jongsma, E. (1971). *The Cloze Procedure as a Teaching Technique*. Newark, Delaware: International Reading Association.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (20. bs.). Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Karatay, H., Bolat, K. K. ve Güngör, H. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 603-623.
- Klare, G. R. (1984). Readability. *Handbook of Reading Research*, ed. P. D. Pearson. New York: Longman, 681-744.
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2015). Readability of Primary School 3rd Grade Turkish and Social Studies Textbooks. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 972-980.
- MEB (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara.
- Okur, A. ve Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği. *Elementary Education Online*, 12 (1), 202-226.
- Solmaz, E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temizkan, M. (2009). *Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) Kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13, 169-180.
- Tetik, N., Zorlu, N., Türker, H. ve Polat, Z. (2016). *Ortaokul Ders Kitabı Türkçe 5. Sınıf*. (Ed. Karadağ, Ö. ve Yazıcı, N.). Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Tural, A. ve Işık, A. D. (2016). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği. *XV. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 11-14 Mayıs, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Readability Status of Narrative and Informative Texts in Fifth Grade Turkish Textbook

SUMMARY

Reading is an important skill in ensuring the individual's emotional and cognitive development and participation in social processes. Purposes of reading studies in Turkish lessons are to understand the reading, to communicate with the text, and finally to make reading a habit. One of the characteristics that must be found in reading texts in order to be able to achieve these goals is that the texts are appropriate to the class levels and age levels of the students. Readability is that the texts are easy or difficult to understand by the reader. The aim of the readability studies is to use an understandable language in the text. Understandable language of the text can be regarded as a starting point for continuing to read and for establishing a relationship between text and the reader. It is known that short, simple and regular sentences increase readability. The easy perception of a text by the reader can be thought as the first step of the comprehension process. The qualitative characteristics of the text and the characteristics of the reader will complement the process of understanding.

In this research, it was determined that the readability status of narrative and informative texts of the 5th grade Turkish textbook of the Ministry of National Education. It has been seen that the lengths of words and sentences of informative texts are more than the narrative texts and the difference is significant. It is difficult to say that word length is a factor that affects the comprehension when considering that the suffixes are constantly repeated and a fifth grade student can easily use them. It is known that the most appropriate language unit is the sentence in the process of recording, storing and remembering. For this reason, it can be said that long sentences have difficulty in understanding the text.

On the average long sentences attract attention in informative texts. Differences can be seen because informative texts are made with long explanations and narrative texts are formed with short sentences used daily. Additionally it can also be said that the adoption of children's literature principles by authors and the authors create narrative texts according to children are important for these texts to have shorter words and sentences. Informative texts need to be created with the same precision as well. The longest sentence average of the texts examined in this research is Atatürk's Library and Reading Love (20). This text was taken from the book entitled "The Remembrance of the Nuri Ulusu, the Çankaya Mausoleum Librarian, at

the Beginning of Atatürk". This book speaks directly to adults. The text of Nasreddin Hodja (15.82) was taken from the magazine Sancaktepe Çocuk prepared by the Municipality of Sancaktepe. The text of From the Conquest of Istanbul to the Vienna Doors (14.14) was taken from the Ottoman History Book prepared for young people. It is striking that difficult texts are included in publications aimed at children and young people. This indicates that the reader's mass is not considered in informative texts.

Informative texts were found to be lower than narrative texts in terms of readability score. This shows that informative texts are more difficult than narrative texts.

It has been determined that easy and moderate texts are majority and hard texts are few . Hard texts are seen in informative texts. Readability studies in Turkish textbooks show that there is an accumulation of "hard" in informative texts and "easy" in narrative texts.

Using difficult texts in Turkish lessons makes it difficult to understand what you are reading and can break the students' reading desire and the courageant this affects their acquisition of reading habits. Textbooks are educational tools. For this reason, it is important that textbooks are appropriate to student level. In terms of readability, it is possible to work with from easy texts initially and than medium in the forthcoming process in the fifth grade. However, the inclusion of difficult texts in the fifth grade textbook is not suitable for carrying out instructional purposes. Moreover, it was seen that the texts in the fifth grade Turkish textbook did not line up from easy to hard. It is an educational principle to go from easy to hard.

Proposals developed from research findings are as follows:

1. Informative texts should be organized according to the characteristics of the target group.
2. The texts in the textbooks should be ordered from easy to hard.
3. The relevance of the readability and intelligibility of texts should be investigated through empirical studies.